

ข่าวประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

๑๑๔ สุขุมวิท ๒๓ แขวงคลองเตยเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพฯ ๑๐๑๑๐ โทรศัพท์ ๐-๒๖๔๙-๕๐๐๐ ภายใน ๑-๕๖๖๖ โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๒๒๕๘-๐๓๑๑

ข่าวจากหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ ฉบับประจำวันที ๑๘ เดือนธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๕ หน้า ๔

ศูนย์สารสนเทศและการประชาสัมพันธ์ ได้จัดระบบข่าวสื่อสิ่งพิมพ์ สนใจดูที่ <http://news.swu.ac.th/newsclips/>

ท่านผู้หญิงแก้ว สนิทวงศ์ เสณี นาฏยาจารย์ 5 แผ่นดิน ผู้สืบสร้างทางรำ ไทย

อิสระ สนามไชย

"เนื่องจากการแสดงนาฏศิลป์ไทยชุดพิเศษในโอกาสรำลึก "109 ปี ชาตกาล ท่านผู้หญิงแก้ว สนิทวงศ์เสณี" จะมีขึ้นในวันอาทิตย์ที่ 23 ธันวาคม ศกนี้ ณ โรงละครแห่งชาติ เพื่อเชิดชูเกียรตินาฏยาจารย์ 5 แผ่นดิน ผู้สืบสร้างทางรำไทย ซึ่งได้รับการยกย่องให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์ไทย) คนแรกของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2528 'จุดประกาย' เห็นสมควรนำเรื่องราวของท่านมาเผยแพร่ ณ ที่นี้"

ท่านผู้หญิงแก้ว สนิทวงศ์เสณี (สกุลเดิม สุทธิบุรณ) เกิดเมื่อวันพฤหัสบดีที่ 25 ธันวาคม 2446 ที่บ้านในจังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นธิดาคนที่ 2 ของนายเฮง และนางสุทธิ สุทธิบุรณ มีพี่สาวคือ นางทับทิม คลี่สุวรรณ และน้องชายคือ นายสหัส สุทธิบุรณ คุณย่าของท่านผู้หญิงแก้วมีตำแหน่งเป็นคุณพนักงานในพระราชสำนักฝ่ายในของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า

เจ้าอยู่หัว ท่านจึงมีโอกาสเข้าไปอยู่ในพระบรมมหาราชวังกับคุณย่า จนกระทั่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จสวรรคต จึงกลับมาอยู่ที่บ้านเดิมในจังหวัดฉะเชิงเทรา จนกระทั่งอายุ 8 ขวบ จึงเข้าไปอยู่ในวังสวนกุหลาบ ท่านผู้หญิงแก้วถวายตัวเป็นข้าหลวงในสมเด็จพระบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้าอภัยวงศ์เดชาวุธ กรมหลวงนครราชสีมา มีท้าวณารัตนารักษ์ (แจ่ม ไกรฤกษ์) เป็นผู้ปกครอง ได้รับการฝึกหัดนาฏศิลป์กับครูผู้ทรงคุณวุฒิในราชสำนักหลายท่าน เช่น เจ้าจอมมารดาوات (ท้าววรจันทร์) และเจ้าจอมมารดาเขียน ในรัชกาลที่ 4 เจ้าจอมมารดาทับทิม ในรัชกาลที่ 5 หม่อมแย้มในสมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ หม่อมอึ้งในสมเด็จพระบรมชนกฯ จากการที่ท่านผู้หญิงแก้วเรียนรำละครด้วยใจรัก ประกอบกับเป็นเด็กหญิงที่มีหน้าตาดีงาม จึงได้รับการสนับสนุนให้เรียนอย่างเต็มที่

ด้วยความรู้ความสามารถในการแสดงนาฏศิลป์ที่เป็นเลิศ ประกอบกับความงามทั้งกายและใจ เพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติของเบญจกัลยาณีครบถ้วน ท่านผู้หญิงแก้วจึง

เป็นที่โปรดปรานของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้าอภัยวงศ์เดชาวุธ กรมหลวงนครราชสีมา ยิ่งนัก พระองค์ได้ทรงขอท่านผู้หญิงแก้วเป็นชายาในพระองค์ มีนามว่าหม่อมแก้ว ณ นครราชสีมา ต่อมาทรงยกขึ้นเป็นหม่อมท้าวในพระองค์ และทรงนำความกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณรับท่านไว้ในตำแหน่งสะใภ้หลวง และโปรดเกล้าฯ ให้ รั บ พ ร ะ ร าช ท าน เ ค รื่ อ ง ร าช อิศริยาภรณ์ทุติยจุลจอมเกล้าวิเศษ

ท่านผู้หญิงแก้วมีความสุขในชีวิตสมรสประมาณ 10 ปี สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้าอภัยวงศ์เดชาวุธ กรมหลวงนครราชสีมา ซึ่งขณะนั้นทรงดำรงตำแหน่งองค์รัชทายาทเสด็จทิวงคต ยังความทุกข์มาสู่จิตใจท่านผู้หญิงเป็นล้นพ้น ท่านเล่าว่า "ตอนนั้นพระองค์ท่านพระชนมายุได้ 36 ปี ฉันทอายุได้ 25 ปี ฉันทรู้สึกว้าวุ่นและเศร้าโศกถึงกับเป็นลมพับไป และรู้สึกว้าวุ่นใจว่าโลกนี้ช่างไม่มีอะไรแน่นอนทั้งสิ้น"

จากนั้นอีกนานพอสมควร ท่านผู้หญิงแก้วจึงสมรสกับพลตรีหม่อมสนิทวงศ์เสณี (ม.ร.ว. ตัน สนิทวงศ์)

ข่าวประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

๑๑๔ สุขุมวิท ๒๓ แขวงคลองเตยเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพฯ ๑๐๑๑๐ โทรศัพท์ ๐-๒๖๔๙-๕๐๐๐ ภายใน ๑-๕๖๖๖ โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๒๒๕๘-๐๓๑๑

ข่าวจากหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ ฉบับประจำวันที ๑๔ เดือนธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๕ หน้า ๔

ศูนย์สารสนเทศและการประชาสัมพันธ์ ได้จัดระบบข่าวสื่อสิ่งพิมพ์ สนใจดูที่ <http://news.swu.ac.th/newsclips/>

ท่านผู้หญิงมีความสุขกับการเป็นแม่บ้าน ยามว่างจะดูแลปลูกต้นไม้ พืชผัก ปรับปรุงบ้าน ท่านผู้หญิงแพ้วมีบุตรและธิดา รวม 4 คน คือ ม.ล.แต้ว สนิทวงศ์, ม.ล. นवलพงษ์ สนิทวงศ์, พ.ต.อ. พิเศษ ม.ล. เต็ม สนิทวงศ์ และ ม.ล. ดวง สนิทวงศ์

ท่านผู้หญิงแพ้ว สนิทวงศ์เสนี มีความรักด้านการรำละครมาตั้งแต่วัยเยาว์ ท่านได้รับการฝึกหัดอบรมด้านละครขณะอยู่ในวังสวนกุหลาบ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าอัษฎางค์เดชาวุธ กรมหลวงนครราชสีมา ได้ส่งท่านผู้หญิงไปฝึกหัดนาฏศิลป์กับครูผู้ทรงคุณวุฒิในราชสำนักจนมีความรู้ความสามารถ ออกแสดงเป็นตัวละครเอกในโอกาสแสดงถวายทอดพระเนตรหน้าพระที่นั่งในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวหลายครั้ง ท่านผู้หญิงแสดงเป็นอิเหนา และนางตริสา ในเรื่องอิเหนา เป็นพระพิราพ และทศกัณฐ์ในเรื่องรามเกียรติ์

ท่านผู้หญิงเล่าว่า "หลังจากที่ฉันอยู่ในวังสวนกุหลาบสักกระยะหนึ่ง เจ้าฟ้าอัษฎางค์ได้ส่งฉันไปฝึกหัด ที่วังกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ หัดกับเจ้าจอมมารดาเขียน ท่านเจ้าจอมหัดให้ฉันเป็นอิเหนา เมื่อเวลาฉันทำไม่ดี

ท่านจะตีฉัน ฉันเอามือรับจนหัวแม่มือด้านซ้ายแตก ฉันอยู่ที่กรมวังพระนราฯ หลายเดือน ต่อมาไปอยู่ในวังสวนกุหลาบ สำหรับการแสดงได้แสดงเป็นตัวเอกหลายเรื่อง ได้เคยต้อนรับแขกบ้านแขกเมืองที่มาเยี่ยมเยือนประเทศไทย และแสดงถวายหน้าพระที่นั่งตั้งแต่รัชกาลที่ 5 ถึง รัชกาลที่ 7" "สำหรับเรื่องที่แสดงนั้น ฉันแสดงเป็นตัวกองทุนท่านผู้หญิงแพ้ว สนิทวงศ์เสนี ทายาทศิษยานุศิษย์ ร่วมกับสำนักการสังคีต กรมศิลปากร จัดการแสดงนาฏศิลป์ไทยชุดพิเศษในโอกาสรำลึก "109 ปีชาตกาล ท่านผู้หญิงแพ้ว สนิทวงศ์เสนี" ในวันอาทิตย์ที่ 23 ธันวาคม ศกนี้ ณ โรงละครแห่งชาติ เพื่อเชิดชูเกียรติ นาฏยาคารีย์ 5 แผ่นดิน ผู้สืบสร้างทางรำไทย ซึ่งได้รับการยกย่องให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์ไทย) คนแรกของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2528

การแสดงมี 2 รอบ คือ รอบ 10.00 น. และ อิเหนา ตั้งแต่ตอนเช้าห้องนางจินตะหรา จนถึงศึกกระหมั่งกฤษณ์ แสดงกับหม่อมแย้ม ฉันเก่งในทางเพลงอาวุธ ทั้ง หอก กระบี่ ทวน ดาบ กริช สำหรับละครใน ฉันทำได้ดี เป็นที่โปรดปราน

ของเจ้านาย สำหรับละครนอก แสดงเป็นตัวพระไวย ตอน พระไวยแตกทัพไชยเชษฐ และเป็นตัวไกรทองอย่างดีเยี่ยม ต่อมาแสดงที่กระทรวงการต่างประเทศเมื่ออายุ 13 ปี ทุลกระหม่อมอัษฎางค์ฯ ส่งฉันไปอยู่กับเจ้าจอมมารดาทับทิม ในรัชกาลที่ 5" "ฉันแสดงเป็นนางเมขลา คู่กับคุณหญิงเทศน์ภูพานุรักษ์ เป็นรามสูร ต่อมาแสดงเป็นนางตริสาในเรื่องอิเหนาเมื่อตอนโดดเข้ากองไฟ รำกริช ผู้หญิงตายตามระดู การแสดงครั้งนี้เจ้าฟ้าอัษฎางค์ฯ ทรงชอบมาก และขอฉันไปเป็นชายาของพระองค์" ท่านผู้หญิงแพ้วได้ติดตามสามีซึ่งรับราชการเป็นทูตทหารไปประจำการในหลายประเทศ เช่น ฝรั่งเศส อังกฤษ อิตาลี และโปรตุเกส การที่ท่านผู้หญิงแพ้ว

14.00 น. ประกอบด้วยชุดการแสดงที่เป็นผลงานประดิษฐ์ทำรำของท่านผู้หญิงแพ้ว สนิทวงศ์เสนี นอกจากนี้ บทละครนอกและบทโขนตอนที่เสียมมาแสดงในโอกาสนี้ ยังเป็นบทที่ท่านผู้หญิงแพ้ว สนิทวงศ์เสนี มี ส ว น ร ่ว ม ป ร ะ พ ัน ธ์ รอบ 10.00 น. รำมูทิตาจิต ระบำสุโขทัย ฉุยฉายสเนนา นางพญาคำป็นขอฝนออกพ้อนจันทร์ทราพาฝัน และ

ข่าวประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

๑๑๔ สุขุมวิท ๒๓ แขวงคลองเตยเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพฯ ๑๐๑๑๐ โทรศัพท์ ๐-๒๖๔๙-๕๐๐๐ ภายใน ๑-๕๖๖๖ โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๒๒๕๘-๐๓๑๑

ข่าวจากหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ ฉบับประจำวันที ๑๘ เดือนธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๕ หน้า ๔

ศูนย์สารสนเทศและการประชาสัมพันธ์ ได้จัดระบบข่าวสื่อสิ่งพิมพ์ สนใจดูที่ <http://news.swu.ac.th/newsclips/>

ละครนอกเรื่อง คาวี ตอน ชูตัวสั้นนุ
ราช ถึง คันธมาลี ขึ้น หิ้ง
รอบ 14.00 น. รำมูทิตาจิต พ้อนลาว
ดวงเดือน รำมโนราห์บุชายัญ รำซัด
ชาติรี และโขนติดตามสามีไปใน
ต่างประเทศ นับเป็นผลดีต่อวงการ
นาฏศิลป์ไทย เพราะท่านไปอยู่
ประเทศไหนก็สนใจศึกษานาฏศิลป์
ของคนในชาตินั้น และจดจำเอาไว้ได้
เป็นอย่างดี จนเมื่อกลับมาอยู่
เมืองไทยเป็นการถาวร ธนิต อยู่โพธิ์
หัวหน้ากองการสังคีต กรมศิลปากร
ในขณะนั้นได้เรียนเชิญให้ท่านผู้หญิง
มาช่วยปรับปรุงฟื้นฟู และวางรากฐาน
ด้านการละคร การรำของกรม
ศิลปากร เพื่อสืบต่อศิลปวัฒนธรรมใน
ด้ ำ น ี่
ท่านผู้หญิงในฐานะผู้เชี่ยวชาญ
นาฏศิลป์ไทยของกรมศิลปากร
(ระหว่างปีพ.ศ. 2491-2535) ได้นำ
วิชาความรู้ด้านนาฏศิลป์จากประเทศ
ต่างๆ มาพัฒนาให้นาฏศิลป์ไทยซึ่ง
เคยเนิบช้า ให้มีความกระชับแต่ยัง
คงไว้ซึ่งความงดงามตามแบบแผน
อาทิ ระบำม้า ท่านผู้หญิงเคยเล่าว่า
ลีลาท่าเต้นโขยกไปเขยยกมาของผู้
แสดงระบำม้านั้น ท่านจดจำมาจาก
ท่าทางของม้าที่อยู่ในขบวนทหารขณะ
เปลี่ยนเวรยาม ที่ท่านเคยเห็นใน

ประเทศโปรตุเกส แล้วนำมาปรับปรุง
ให้ เป็น ท่า รำ แบบ ไทย ๆ
ท่านผู้หญิงแ้ว สนิทวงศ์เสณี
เป รีย บ เ ส มี อ น ศุ น ย ์ ร ว ม
ศิลปวัฒนธรรมไทย เพราะท่านยังเป็น
ผู้รอบรู้ในศิลปวิทยาการด้านนาฏศิลป์
การประพันธ์บทสำหรับแสดงทั้งโขน
และละคร ภาระหน้าที่ของท่านมี
มากมาย ในฐานะผู้เชี่ยวชาญใน
ศิลปวิทยาการเกี่ยวกับนาฏศิลป์ไทย ,
เป็นผู้คัดเลือกเรื่องและชุดการแสดง
อำนวยความสะดวกสำหรับแสดง
เป็น ผู้อำนวยการฝึกซ้อมการแสดง
นาฏศิลป์ไทยของกรมศิลปากร, เป็นผู้
คัดเลือกผู้แสดงโขนละครให้เหมาะสม
กับบทบาทของตัวโขนละครในเรื่อง
ต่างๆ อันเป็นหลักวิชาสำคัญอย่าง
หนึ่ง ซึ่งผู้คัดเลือกต้องมีความรอบรู้ใน
เรื่องตัวโขนละครเรื่องนั้นๆ เป็นอย่าง
ดี, เป็นผู้กำหนดศิลปินที่จะช่วย
ฝึกสอน และกำกับการแสดงนาฏศิลป์
ชุดต่างๆ ซึ่งกรมศิลปากรได้รับอนุมัติ
จากรัฐบาลให้นำไปจัดแสดงใน
ต่างประเทศ, เป็นผู้ฝึกสอน และ
อำนวยความสะดวกการแสดงโขน
ละคร พ้อนรำ เรื่อง รามเกียรติ์ ตอน
ป ร ำ บ ก ำ ก น ำ สุ ร
แสดงโดยศิลปินแห่งชาติ สาขา
ศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์ไทย) ซึ่ง

เป็นลูกศิษย์ของท่านผู้หญิงแ้ว สนิท
วงศ์เสณี อาทิเช่น ดร. ศุภชัย
จันทร์สุวรรณ (ศิลปินแห่งชาติ -
นาฏศิลป์ไทย พ.ศ. 2548) อาจารย์จตุ
พร รัตนวราหะ (ศิลปินแห่งชาติ -
นาฏศิลป์ไทย พ.ศ. 2552) อาจารย์รัจ
นา พวงประยงค์ (ศิลปิน แห่งชาติ -
นาฏศิลป์ไทย พ.ศ. 2554)
นางศิลปินอาวุโสที่เป็นลูกศิษย์ของ
ท่านผู้หญิงแ้ว สนิทวงศ์เสณี อาทิเช่น
อาจารย์บุญนาค ทรรทรานนท์
อาจารย์สุดจิตต์ พันธุ์สังข์ อาจารย์
จันทนา ทุกครั้งที่กองการสังคีต กรม
ศิลปากร จัดแสดงเผยแพร่แก่
ประชาชน ณ โรงละครแห่งชาติ สังคีต
ศาลา สถานีโทรทัศน์ สถานที่ราชการ
ต่างประเทศ และต่างจังหวัดทั่ว
ราชอาณาจักร, เป็นวิทยากรบรรยาย
และตอบข้อซักถามในการอบรม
เกี่ยวกับ เรื่อง น ำ กุ ลี ลี ป ์ และ
วรรณกรรมการแสดง ตลอดจนเป็นที่
ปรึกษาในการสร้างนาฏกรรมประเภท
ต่าง ๆ ซึ่ง หน้ ว ย ร ำ ช ก ำ ร
สถาบันการศึกษา องค์กร และ
สมาคม ตลอดจนเอกชนทั่วไปจัดขึ้น
ใน ก ร ณี พิ เ ศ ช
ส่วนลูกศิษย์ที่เคยได้ร่ำเรียนนาฏศิลป์
กับท่านผู้หญิงแ้ว สนิทวงศ์เสณี
กล่าวว่า แม้ท่านจะเป็นคนเข้มงวด ดู

ข่าวประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

๑๑๔ สุขุมวิท ๒๓ แขวงคลองเตยเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพฯ ๑๐๑๑๐ โทรศัพท์ ๐-๒๖๔๙-๕๐๐๐ ภายใน ๑-๕๖๖๖ โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๒๒๕๘-๐๓๑๑

ข่าวจากหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ ฉบับประจำวันที ๑๔ เดือนธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๕ หน้า ๔

ศูนย์สารสนเทศและการประชาสัมพันธ์ ได้จัดระบบข่าวสื่อสิ่งพิมพ์ สนใจดูที่ <http://news.swu.ac.th/newsclips/>

แต่ลูกศิษย์ทุกคนก็รู้ว่า การที่ท่านเข้มงวดนั้น ก็เพราะหวังให้ศิษย์ได้รับการถ่ายทอดความรู้และฝึกฝนนาฏศิลป์ได้อย่างถูกต้อง งดงาม จนมีคนเคยกล่าวกันว่า "กระบวรท่ารำ งามจริงๆ นั้นมาจาก 2 สาย คือ ฝั่งโรงเรียน (วิทยาลัยนาฏศิลป์) ซึ่งมีแม่มูล (ครูลมุล ยมะคุปต์) และแม่เหลย (ครูเฉลย ศุขวณิช) เป็นผู้ปูพื้นฐานให้ และฝั่งแผนก (โรงละครแห่งชาติ) ซึ่งมีหม่อมอาจารย์ (ท่านผู้หญิงแพ้ว สนิทวงศ์เสนี) อยู่ทั้งสองฟาก ห่างกันแค่กำแพงกัน ฟากแม่มูล แม่เหลยนั้น ได้ชื่อว่ารำสวย ร่าม แต่ฟากหม่อมอาจารย์นั้น ได้ชื่อว่า รำเก๋" ตลอดชีวิตที่ทุ่มเทให้แก่การสร้างสรรค์ ผลงาน ท่านผู้หญิงแพ้ว สนิทวงศ์เสนี ได้รับเหรียญคุณภีมาลาเชิดมศิลป์วิทยา , เครื่องราชอิสริยาภรณ์ ประถมาภรณ์ช้างเผือก ประถมาภรณ์มงกุฎไทย และหุดยจุลจอมเกล้าพิเศษ, **ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาดูริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ** และศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์ไทย) ประจำปี พ.ศ. 2528 นับเป็นศิลปิน

แห่งชาติในสาขานี้ คนแรกของประเทศไทย ท่านผู้หญิงแพ้ว สนิทวงศ์เสนี ถึงแก่อนิจกรรม เมื่อวันที่ 24 กันยายน 2543 อายุ 98 ปีทรงศรี อาจารย์ปกรณ์ พรพิสุทธ์ อาจารย์วันทนีย์ ม่วงบุญ อาจารย์ศิริพงษ์ ฉิมพาสี อาจารย์คมสันฐ หัวเมืองลาด เป็นต้นนาฏศิลป์รับเชิญ และนาฏศิลป์ในปัจจุบันที่มีชื่อเสียงของสำนักการสังคีต กรมศิลปากรอย่างครบครัน บัตรราคา (รอบละ) 1000,500, 300, 200 และ 100 บาท รายได้สมทบกองทุนท่านผู้หญิงแพ้ว สนิทวงศ์เสนี เพื่อสืบสานงานนาฏศิลป์ไทย และช่วยเหลือนาฏศิลป์อาวุโส สำรองที่นั่ง ที่โรงละครแห่งชาติ โทร. 0 2224 1342

บรรยายในได้ภาพท่านผู้หญิงแพ้ว สนิทวงศ์เสนี ระบายสัขทัย